

AUTORSKÉ PRÁVO

Zájmy autorů a uživatelů podle LZPS

- Čl. 34: právo na ochranu tvůrčího duševního vlastnictví

X

- Čl. 17: právo na informace
- Čl. 33: právo na vzdělání

Mezinárodní AP ochrana

- 1883 Pařížská úmluva – průmyslové vlastnictví
- 1886 Bernská úmluva – literární a umělecká díla, angloamerické + kontinentální právo (poslední revize 1979)
- [WIPO](#) (World Intellectual Property Organization) od 1974 součástí OSN
 - Ochrana AP (základ) a poradenství (i [osvěta](#)) ve [187 státech](#)
 - Vliv ICT => úprava mezinárodních smluv
 - Správa internetových jmen a adres
- Mezinárodní smlouvy (např. TRIPS – i SW a DB)

EU a autorské právo

- Směrnice evropského parlamentu a rady
- Aktuálně velká jednání o podstatných změnách
 - [Vyhlášení výzvy EU](#)
 - [Dotazník s vysvětlením situace a zvažovaných oblastí](#) (do 5. 3. 2014)
 - Pro knihovny vypracována doporučená odpověď (na vyžádání pošlu)
 - [Výklad Pirátů](#)

EBLIDA

- 125 členů hl. z knihovních a archivních institucí v Evropě (z ČR SKIP a AKVŠ)
- Zájmy informačních a dokumentačních institucí v Evropě
- Věnuje se evropské informační společnosti (přístup k informacím bez překážek), **AP a poskytování licencí**, kultuře, vzdělání a rozšíření EU
- Příklady projektů:
 - CELIP: informační instituce a e-prostředí
 - PULMAN nebo CALIMERA: odstranění digital divide

AUTORSKÝ ZÁKON

Vývoj

- Zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon) – nebyla dualita AP
- Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)
 - Účinný od 1. 12. 2000, reflektuje evropské předpisy
 - Aktuálně jednání o podobě – osiřelá díla, hudební díla, délka majetkových práv

Úprava

- Právo autora k jeho dílu
- Práva související s právem autorským (výkon \neq dílo)
- Právo pořizovatele k jím pořizené databázi
- Kolektivní správa uvedených práv

Dílo

- Jedinečný výsledek tvůrčí činnosti autora
- Objektivní vyjádření trvale i dočasně, bez ohledu na rozsah, účel, význam a formu
- Ochrana od vzniku (vyjádření, ne zveřejnění)
- Musí být dokončené, ale ochrana všech částí – postavy, názvy, prostředí
- Jedinečné X původní = originální
- Není např. denní zpráva, myšlenka, postup, vědecká teorie, objev, matematický vzorec, statistický graf...

Nosiče

- Nezávislost trvání ochrany díla na životnosti hmotného nosiče (ne povinnost chránit nosič, pokud neřečeno, např. knihovna)
- Výjimky: např. výtvarné dílo
- Vlastnictví nosiče není oprávnění k výkonu práva dílo užít
- Např. e-prezenčka, mazání e-knih z půjčovaných čteček

Druhy děl (dle TELEEC, 2007. s. 27-32)

- Literární
 - Slovesné (mluvené, psané)
 - Odborné
- Vědecké
 - Slovesné
 - Kartografické
- Umělecké: (jiné než literární)
 - Hudební
 - Divadelní
 - Fotografické
 - Audiovizuální (autorem režisér)
 - Výtvarné (malířské, sochařské atp.)
 - Architektonické

Specifické typy děl

- Osiřelé dílo:
 - Neuplynula MAP, ale nedostižný nositel (dán postup zjišťování + celoevropská veřejná DB o osiřelých dílech), statut lze kdykoli ukončit přihlášením se k autorství
 - Omezení práv autorů pro užití (digitalizace a zpřístupnění), pokud by se nepředpokládal protest, stále trvají další práva (uvádění autora apod.)
 - Užití jen veřejnými institucemi neziskově, nesmí např. nakladatelé, jen pro slovesná + s nimi spojená vyobrazení a audio/vizuální ve sbírkách veřejných knihoven, archivů, muzeí a škol
- Úřední dílo (např. zákon, obecní kronika) a výtvor tradiční lidové kultury: výjimka ve veřejném zájmu

„Sekundární“ typy děl

- Kolektivní: celek vytvořený kolektivem, ne audiovizuální díla
- Souborné dílo: sborník, databáze... – jedinečné (výběr, struktura)
- I vzniklé tvůrčím zpracováním jiného díla (překlad, parodie..), právo autora zachováno => nutný souhlas

Počítačové programy

- Jako literární, vč. přípravných materiálů
- Do AP nezasahuje ten, kdo
 - Rozmnožuje a upravuje pro užití oprávněně nabyté rozmnoženiny pro zavedení a provoz a v souladu s jeho určením
 - Zhotoví záložní rozmnoženinu (i v paměti počítače)
 - Zkoumá funkčnost při oprávněné činnosti
- Zákonné výjimky (např. volné užití) neplatí
- Právo k rozmnoženině za účelem využití, ne dalšího převodu

Zaměstnanecká díla

- MAP vykonává zaměstnavatel (X OAP autora)
- Upravují často směrnice, např. na MU:
Směrnice o duševním vlastnictví (MU nechce k článkům, v RIV = zaměstnanecká),
Směrnice o repozitáři zaměstnaneckých děl
(povinnost každé publikované)
- Problémy:
 - Ne vše označené afiliací zaměstnanecké
 - Kde končí zaměstnanecký poměr?
 - A jak se dělí výkon MAP?
 - Někdy autor nemá práva užít vlastní dílo

Školní díla

- VŠKP: AZ + zákon o vysokých školách X jiná: jen AZ
- Škola právo na nevýhradní LS o užití, při zisku škola nárok na úhradu nákladů
- Škola nevýdělečně zveřejňuje VŠKP po obhajobě (vč. posudků a záznamu obhajoby) dle vnitřních předpisů, odevzdáním souhlas se zveřejněním bez ohledu na obhajobu (výjimka zdůvodněné části dle zákona)
- Škola nevykonává MAP, nemůže např. vydat VŠKP pod CC (ale u zaměstnaneckých ano)
- Při zájmu komerčního subjektu využít VŠKP:
 - Škola – bez výhrad?
 - Autor – uzavření licence
 - Kompenzace nákladů škole

Autoři a práva

- Autorem jen FO
- Anonymní a pseudonymní zastupování zveřejnitelem
- Spoluautoři rovná práva, není jen rádce či pomocník (i odborný či kdo dal podnět)
- Dualita autorských práv: osobnostní a majetková

Osobnostní AP

- Osobování si autorství
- Rozhodnutí o zveřejnění (zda a jak)
- Nedohtknutelnost díla (svolení autora při zásahu, užití bez nesnížení hodnoty)
- Nelze se vzdát, převést
- Někteřá smrtí zanikají, jiná možné vymáhat i po uplynutí MAP (např. osobování autorství) blízkou osobou, PO sdružující autory nebo kolektivním správcem

Majetková AP

- Právo dílo užít nebo udělit jinému oprávnění k užití, bez oprávnění užití možné jen případech daných zákonem
- Užitím či oprávněním jiného právo autora nezaniká (jen omezeno, např. výhradní LS)
- Právo na odměnu při opětném prodeji originálu uměleckého díla (nad 1500 EUR) přes kolektivního správce, jen u výtvarných děl

Majetková AP (2)

- Právo na odměnu při rozmnožování pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu:
 - Za tiskové, audio(vizuální) vysílání či záznam na nosič
 - Platba za MOŽNOST vytvořit => vyžrát na stále se zlepšující technické vymoženosti
 - Kolektivnímu správci platí výrobce, dovozce či příjemce přístrojů ke zhotovení rozmnoženin a nosičů, poskytovatel tiskových rozmnoženin za úplatu (0,20 Kč za černobílou stránku, 0,40 Kč za barevnou)

Příklad: článek o informačním auditu v NUŠL

- Má NTK právo požadovat možnost rozhodnout, jestli může být zveřejněný?
- => OAP u autora, takže ne, ale možnost postihu při porušení jiného než AZ (pracovní kázeň, mlčenlivost...)
- Kdo má právo rozhodnout, jestli bude článek vydán pod licencí CC, když vznikl jako...
 - ...úkol pro splnění předmětu na UK?
 - => školní dílo, MAP na studentovi
 - ...úkol zadaný NTK jejímu zaměstnanci?
 - => zaměstnanecké dílo, MAP na NTK (výběr licence CC)
 - ...v rámci volného času zaměstnance NTK?
 - => MAP na autorovi, ale nesmí použít chráněné informace

Užití díla

- Rozmnožování: jakkoli, i dočasně
- Rozšiřování: v ES po prvním vyčerpáno (mimo pronájem a půjčování)
- Pronájem
- Půjčování
- Vystavování: zpřístupnění pro vnímání
- Sdělování veřejnosti: v nehmotné, hl.
 - Provozování živě nebo ze záznamu
 - Vysílání díla rozhlasem či televizí
 - Aktuálně řešeno hl. s e-knihami (MAP se nevyčerpá), ochrana hlavně pomocí (sociálního) DRM

Půjčuje knihovna SW při využití jejích ICT?

- Usnesení NS ČR – odmítnuto dovolání obviněného
 - Provozoval hernu a půjčoval hry (nosiče, vč. rozmnoženin) bez souhlasu nositelů MAP => porušení MAP na rozmnožování a pronájem
 - Porušení § 152 (již neplatného) TrZ (v § 270 účinného obdobně) => blanketní dispozice odkazující na AZ
 - Povolení by nebylo třeba při neziskovém předvádění prodávaného SW nebo vlastních zařízení

Platnost MAP

- MAP se nelze vzdát, nepřevoditelná, ale dědictví
- Trvání od 1. 1. roku po klíčové události
- 70 let od smrti (posledního spolu) nebo od zveřejnění (ano/pseudonym)
- Audiovizuální od smrti posledního z: režisér, autor scénáře, dialogů a hudby pro toto užití
- Svazky (postupně) pro každý zvlášť
- Dosud nezveřejněné 25 let pro zveřejnitel
- Po uplynutí dílo volným

Porušení práv

- Autor a kolektivní správce se může domáhat zastavení porušování, odměny...
- Do AP zasahuje:
 - Kdo obchází technické ochrany, prodává k tomu zařízení, výrobky nebo součástky
 - Kdo odstraní nebo mění e-informaci o správě práv nebo takto upravená rozšiřuje či přijímá
 - Kdo pro své dílo využívá prvků (i úpravy) s možností záměny s jiným dílem téhož druhu

Obecné principy omezení práv autora

- Pravidlo: k užití nutný souhlas autora!
- Výjimky => ZÁKONNÉ UŽITÍ (omezení AP)
- Omezení jen pro zvláštní případy jasně dané zákonem, nesmí být v rozporu s běžným užitím, jen na dílo zveřejněné
- Bezúplatné zákonné licence X úplatné zákonné licence X bez zákonné licence

§ 30 Užití pro osobní potřebu

- = volné užití
- Pro FO bez účelu prospěchu není užitím
- Záznam, rozmnoženina, napodobenina
- Neplatí pro SW, e-databáze, stavby a záznam audiovizuálního díla
- Tiskové (mimo notový záznam) volnější – i na objednávku a vnitřní potřeba PO
- Užití díla pro nezbytné předvedení či oprava přístroje zákazníkovi

Malé
výňatky

Až celá drobná díla pro kritiku,
vědu, odbornou tvorbu

Ilustrace při vyučování,
výzkum; bez prospěchu

Citace dle AZ (§ 31)

- „(1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo
 - užije **v odůvodněné míře** výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů ve svém díle,
 - užije výňatky z díla nebo drobná celá díla pro účely kritiky nebo recenze vztahující se k takovému dílu, vědecké či odborné tvorby a takové užití bude v souladu s **poctivými zvyklostmi a v rozsahu** vyžadovaném konkrétním **účelem**,
 - užije dílo při vyučování pro ilustrační **účel** nebo při vědeckém výzkumu, jejichž účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, a nepřesáhne **rozsah** odpovídající sledovanému účelu;
 - vždy je však nutno uvést, je-li to možné, jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen.“

VŽDY nutná
informace o zdroji

Jen odůvodněná míra,
rozsah a daný účel

§ 31 Citace

- Při autocitaci stejná pravidla
- Obrázky a grafy stejné jako text
- Citace dle akademických pravidel a zákona odlišné (plagiátorství myšlenkové X vyjádření)

Zpravodajská licence

- Užití díla k úřednímu účelu
- Informování o aktuálních událostech
- Umožňuje přebírání zpráv mezi médii (pokud není výslovně zapovězeno)
- Politické projevy a úryvky veřejné přednášky pro informativní účel
- Nutná identifikace zdroje (viz citace)

Knihovní licence

- Instituce: knihovna, archiv, muzeum, škola a jiné nevýdělečné školské a vzdělávací zařízení
- Půjčování po zaplacení odměny autorům, nutné roční statistiky pro vyúčtování kolektivnímu správci
- Zpřístupnění ze sbírek (ne v prodeji, licenci, sdělování veřejnosti)
- Rozmnoženiny pro archivní nebo za poškozené, které nelze koupit (lze i půjčovat)
- E-prezenčka + podobné u zvukových (IT v instituci pro výzkum a studium bez rozmnožování)
- Půjčování VŠKP na místě pro výzkum a studium (pokud nezamítnuto)
- Možnost v katalogu pro nabídku užít obálku a obsah

EDD

- E-dokumenty bezúplatně v knihovní licenci (v prostorách knihovny bez kopírování)
- Jinak jen díky smlouvě s DILIA a autorským odměnám (6 Kč/str. – vyšší než kopie)
- Zdarma (z hlediska autorských poplatků) digitalizovaná volná díla (EOD), cena jen náklady (práce, doprava)

AZ v knihovnách

- Intergram od 2011, knihovna pro besedy TV a rádio od 2007 => vrátit bezdůvodné obohacení OAZA za 2007-2010
- „Analýza poctivého užití (...) Google Books se zde vztahuje také na užití ze strany knihoven jejich skenů a jestliže není žádná odpovědnost za porušení autorského práva na straně knihoven, nemůže být žádná odpovědnost na straně Google.“
 - 30stránkový rozsudek z 14.11. 2013 v USA
 - Google, i když podnikatelský subjekt, skeny neprodává a na stránkách GB nezobrazuje reklamu
- Může/musí/nesmí knihovna umožnit uživatelům používat Flash disky apod., když přes ně lze nelegálně pracovat s autorskými díly? (Obecně X databáze; znalost cíle užití)

Další zákonné licence (výběr)

- Katalogová: pro propagaci akce
- Užití díla umístěného na veřejném prostranství
- Užití díla v rámci občanských či náboženských obřadů nebo v rámci úředních akcí pořádaných orgány veřejné správy, v rámci školních představení a užití díla školního: přiměřeně a bez prospěchu
- Pro zdravotně postižené: přiměřené a bez prospěchu (Marrakesh Treaty to Facilitate Access to Published Works for Persons Who Are Blind, Visually Impaired, or Otherwise Print Disabled)
- Pro dočasné rozmnoženiny: přenos díla po síti prostředníkem nebo oprávněné užití díla

Základní ustanovení pro smluvní typy

- Licencí autor uděluje oprávnění k užití
- LS lze omezit na určité druhy užití i na čas a místo, množství a rozsah; pokud neuvedeno, předpoklad nutného k účelu
- Není-li sjednáno jinak: využít LS, ČR, doba a množství obvyklé (max. rok) + odměna autorovi (stanovena, obvyklá, jasně bezúplatná):
 - za pronajímané audio(vizuální) se nelze vzdát
 - Při výpočtu dle výnosů nutné umožnit autorovi kontrolu
- Možné návrh i pro neomezený okruh nabyvatelů a bez informování navrhovatele (v souladu se zvyklostmi a závazek dodržet pravidla) - CC

Veřejné licence (CC)

- Možnost šíření (dle vybraných [podmínek](#))
- Nutné údaje o díle (autor, název, URL...) a odkaz na CC licenci
- Neodvolatelné (nelze zamezit povolenému v době získání kopie při trvání licence)
- Zanikají při porušení podmínek u nabyvatele
- (dle Gruber)

- CC ≠ OA

Výhradní X nevýhradní

- Výhradní: i autor se musí zdržet užití pro daný způsob; vyžaduje písemnou formu
- Nevýhradní: neomezené další udílení, tato, když neuvedeno
- 1. nevýhradní a 2. výhradní, nevýhradní platná X nelze opačně, pokud nabyvatel výhradní nedá písemný souhlas
- Další šíření možnosti užití:
 - Do LS možnost udílet podlicence
 - Postoupení LS jen s písemným souhlasem autora

LS nakladatelská

- LS pro rozmnožování a rozšiřování (mimo výkony) = jakékoli i rozšiřování rozmnoženin
- Pokud není uvedeno jinak, **VÝHRADNÍ!** (neplatí pro periodika)
- Právo na autorskou korekturu => při neumožnění a tím snížení úrovně užití díla může autor odstoupit
- Pokud výtisky rozebrány před uplynutím trvání, LS zaniká (pokud se obě strany nedohodnou jinak)

Konec LS

- Při nedostatečné využívání LS možnost odstoupit (pokud vina není u autora)
- Nejprve vyzvat k využití v přiměřené lhůtě
- Odstoupit před zveřejněním, pokud již dílo neodpovídá přesvědčení
- Pokud LS nevyklučuje, práva po smrti FO nebo zániku PO přechází na právního nástupce
- U koho škoda za předčasné ukončení LS, právo na náhradu, ale výpočet nejasný

Databáze

- Způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu autorovým vlastním duševním výtvořem
- Nutný podstatný kvalitativní či kvantitativní vklad, každý => nový běh trvání práva (15 let)
- Pořizovatel databáze:
 - Většina obdob AP mimo bezúplatné licence
 - Pořizovatelem může být i PO, stačí dát podnět
 - Právo převoditelné
 - Nezasahuje oprávněný uživatel přístupem a běžným užitím

Zvláštní právo pořizovatele databáze

- Vytěžování (přepis obsahu na jiný podklad) a zužitkování (zpřístupnění obsahu) není půjčování
- „Opakované a systematické vytěžování nebo zužitkování **nepodstatných** částí obsahu databáze a jiné jednání, které **není běžné, přiměřené** a je na újmu oprávněným zájmům pořizovatele databáze, **není dovoleno.**“
- Možné i podstatné užití pro osobní potřebu, vědecké a vyučovací účely (nutné uvést pramen a nevýdělečné) a úřední účely (veřejná bezpečnost, soud...)

Ještě několik poznámek

- K zařazení díla do DB nutný souhlas autora
- Díla zařazená do DB neztrácejí nárok na vlastní AP ochranu
- Nutné odlišovat i SW a jeho ochranu
- Čím obecnější databáze (výběr a uspořádání), tím obtížnější AP ochrana

Příklad

- Občanské sdružení vytvořilo úžasnou e-databázi článků pod CC. Knihovna by ji chtěla zpřístupnit, ale koho žádat o práva?
- => Pořizovatel databáze, autor SW; články není potřeba díky CC

Práva související s právem autorským

- Práva uměleckému výkonu, výrobce k zvukovému a obrazovému záznamu, televizního vysílatele k vysílání => platnost obdoby (většiny) autorských práv, i výjimek z nich a LS
- Právo nakladatele: odměna za rozmnoženinu jím vydaného díla pro osobní potřebu
- Trvání MAP 50 let od vzniku práva
- V návrhu změny: při vydaném záznamu roční odměna (nelze se vzdát, výplata přes kolektivního správce) a délka MAP 70 let

Kolektivní správa AP

- Kolektivním správcem výhradně PO, nejde o podnikání, ale o hlavní činnost správce
- Zástup při vymáhání nároků, přerozdělování odměn (nutné se přihlásit k nároku), mezinárodní řešení
- Správa MAP všech dotčených
 - DILIA: díla literární, divadelní
 - OSA: díla hudební (skladatelé a textaři)
 - INTERGRAM: výkonní umělci a výrobci zvuk.(obraz.) záznamů
 - OOA-S: díla architektonická a výtvarná (i v audiovizuálních, např. kameramani, scénografové)
 - GESTOR: výtvarná díla při opětném prodeji originálu
 - OAZA: zvukaři

Náhrady knihovny k DILII

- 1x ročně vyúčtování za kopie, součet:
 - Za kopírovací zařízení
 - Za počet barevných i černobílých kopií
- 1x čtvrt roku za e-kopie
 - Statistiky a faktury k DILII přes NKP (přepočítává)
 - Za EDD v knihovně (i digitální)

A co kolektivní správa SW?

- Rozsudek NSS k stížnosti BSA na zamítnutí žádosti o jmenování kolektivním správcem (spor 2001-2011)
- Vychází z odpovědi Soudního dvora (EU)
 - Kolektivní zastoupení pro SW neúčelné vzhledem k praxi => stačí kontrola agentury či autora
 - SW lze užít jen provozem (instalací, spuštěním)
 - Jako program chráněn jen zdrojový a strojový kód, ne GUI na monitoru a podobné (např. pokud nevysílán televizí zdrojový a strojový kód) => jen co umožňuje rozmnožit (ochrana i koncepční práce)
 - GUI chráněno jako dílo obecně, pokud vlastním duševním výtvořem

Použité zdroje

- Autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů
- BARTÁK, Jan. Elektronické dodávání dokumentů (EDD). Dilia [online]. 2011 [cit. 2013-01-04]. Dostupné z: <http://www.dilia.cz/index.php/component/k2/item/8418-elektronicke-dodavani-dokumentu-edd>
- GRUBER, Lukáš. Typy CC licencí. Creative Commons Česká republika [online]. c2013 [cit. 2013-01-04]. Dostupné z: <http://www.creativecommons.cz/zakladni-informace-o-cc/typy-cc-licenci/>
- KŘÍŽ, Jan. Autorský zákon a předpisy souvisící: Komentář Text autorizován k 1.11.2002. 1. vyd. Praha: Linde, 2002, 791 s. ISBN 80-720-1385-8.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 2. 2. 2011, č. j. 5 As 38/2008-288
- TELEC, Ivo. Autorský zákon: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. 5 Tdo 621/2006
- Zákon o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů